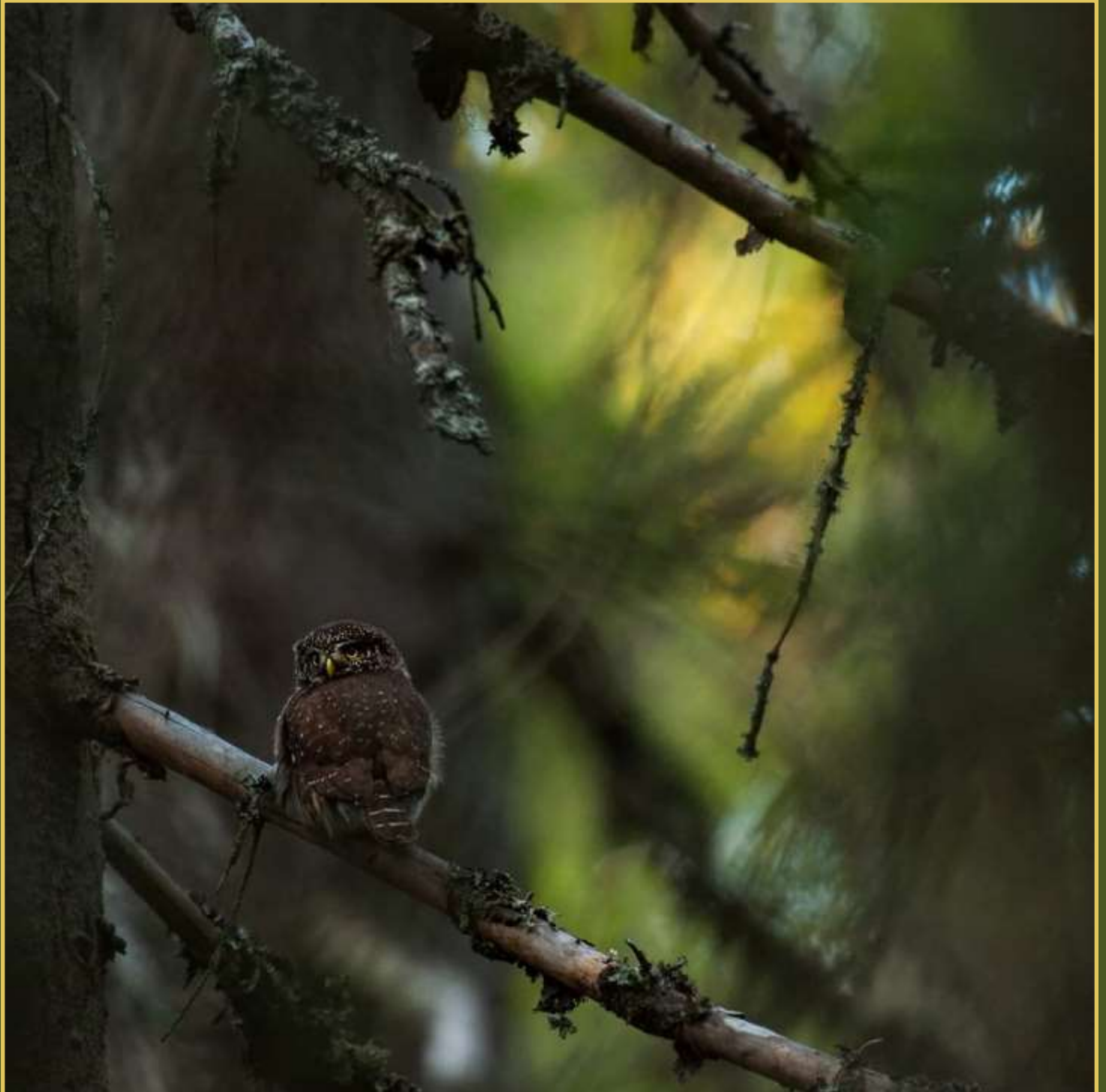

JOK-Bladet

Medlemsblad för Järvafältets Ornitologiska Klubb **1:2022**

Fågelrapport för Järvafältet 2021, Naturskolor på Järvafältet - Väsby gård och Eggeby, Sparvugglan - beskrivning av en tuff, men charmig liten doldis i våra skogar, samt reportage om aktuella holkbyggen.

Notiser, aktuella observationer, exkursionsrapporter och program.

Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK)

Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK), bildades 3/1 1961 och har allt sedan dess haft till huvuduppgift att observera och värna om fågelfaunan på Järvafältet med omnejd. JOK bedriver idag en intensiv verksamhet på Järvafältet, med målsättningen att området skall innehålla en så art- och individrik natur och fågelfauna som möjligt. Då Järvafältet är utsatt för kraftig exploatering runt kanterna, utgör klubben en viktig garant mot eventuella övertramp. Detta görs genom fortlöpande dialog med de ansvariga kommunerna, myndigheterna samt andra offentliga och privata intressenter. JOK är lokalförening i Stockholms Ornitologiska Förening (StOF), en regionalförening ansluten till BirdLife Sverige (SOF).

Medlemsavgiften är 100:-/kalenderår
pg 580 132-9 eller Swish på nr: 1234 059 358.
Glöm inte att meddela namn, adress, epost och tel.
Klubben har drygt 600 medlemmar.
Läs mer om klubben på hemsidan där du kan hitta kontaktuppgifter för styrelse och andra viktiga funktioner.
www.jokhemsida.se

JOK-Bladet

Årgång 62 (grundad 1961)
Nr: 1:2022

Utkommer med fyra nummer (mars, juni, sept o dec) per år till medlemmar i Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK). PDF kan hämtas på hemsidan av reg. medlemmar.

Gamla nummer kan laddas ner gratis i PDF-format från klubbens hemsida.

Upplaga: 700 exemplar.

Tryck: ÅTTA.45 TRYCKERI, Järfälla

Redaktör och grafisk form: Jorge Lintrup
Båtsman Nähls Gränd 4, 16347 Spånga
Tel: 070-641 60 40

Epost: jorgelintrup@gmail.com

Ansvarig utgivare: Ulf Svahn, Järfälla

Medverkan med material i

tidningen sker endast på ideell basis.

Icke signerat innehåll ansvarar redaktionen för. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera mottaget material.

Facebook: "Fågelskådare på Järva"

Hemsida: www.jokhemsida.se

Adressändring: ulf.svahn@gmail.com

Omslagsfoto: Sparvuggla, av Thomas Jågas/N, Falun.

Naturen, en tröst, ett hopp, en flykt, ett arv...

När jag tog över som redaktör efter framlidne Olle Bernard för snart fyra år sedan, deklarerade jag att jag skulle följa min alldeles egna filosofi gällande ledarskap och underlag för tidningsredigering. Grunden till detta skulle vara att: "En exkursionsledare ska vara en person som rättar sig efter den deltagare som går långsammast, både fysiskt och intellektuellt, och det allra bästa med varje exkursion är att ta fram kaffe-termosen och njuta av fågelsången i trädkronorna i goda vänners lag. Och så ska det också vara i en klubbtidning!"

Nu är frågan, har jag lyckats leva upp till detta?

Skriv gärna och tyck till om saken. ☒

Svarta moln över horisonten

I skrivande stund har vi övergått från en jobbigt lång pandemi som har hållit oss isolerade under lång tid, till hotande svarta rökmoln från den lede fi - som vi alltid vetat har haft sin boning i öster. Detta lägger naturligtvis ytterligare sordin på glädjen över att blommorna håller på att slå ut och fåglarna har börjat sjunga i varje buske.

Jag ska emellertid inte tynga er med några längre kommentarer (sådana har vi nog av i teven och på sociala medier) utan bara konstatera att verkligheten ser sådan ut. ☒

Bättre sent än aldrig!

Detta nummer av JOK-Bladet var tänkt att komma ut före månadsskiftet, men har blivit lite försenat. Jag vet dock att om man väntar på något gott, så väntar man aldrig för länge! Utgivningstiderna för JB är alltså ungefärliga. Det enda som utlovas är att det ska komma ut fyra nummer om året, och om så behövs kan ett dubbelnummer ersätta två enskilda nummer. Allt beroende av tillgängligt material och tillgång på disponibel tid. Samma sak gäller antalet sidor, som kan variera mellan varje nummer. ☒

Arvet i ryggen - är lätt att bära...

Då jag omöjligt kan komma på någonting vettigt att skriva om i den här rutan denna gång, kan jag väl fylla den med en släktkuriositet som på nåt sätt passar in i dessa tider. Gubben på bilden är min mammas farfar, Ignacio L. Albarracín, och kallas där "Den fåfänge Albarracín". Det är omslaget till en dåtidens (1914) veckotidning, där gubben karreras tillsammans med allehanda djur som slåss med varandra. Där är franska tuppen, österrikiska dubbelörnen, ryska björnen, brittiska lejonet, japanska tigern, m.fl. och det som skildras är det nyligen utbrutna första världskriget... Varpå man skojar med Albarracín som var känd som stridbar ordförande för den argentinska djurskyddsföreningen, i det han säger: "Jag tror, att den ende auktoriserade att få ordning på det här, är JAG!" Albarracín var mycket känd i Buenos Aires. Han lyckades tidigt att skydda djur på många sätt. Hans kamp ledde till att man då förbjöd tjurfäktning, duvskytte med levande duva, tuppfäktning, och plågande av dragdjur.

På Albarracíns dödsdag firar man i Argentina "Djurens dag", och alla skolbarn vet vem som var "djurens bästa vän". Åtskilliga skolor är uppkallade efter honom, som tjänstgjorde som ordförande i argentinska djurskyddsföreningen i över 50 år.

Min morfar, Ignacio jr, tog plats i styrelsen under en tid när gubben var borta, men sen råkade min mor träffa en tjugusig svensk, och flyttade till det kalla Norden...

Men med lite hjälp av stolthet och familjetradition samt min mors enträgna uppmuntran, hamnade jag själv i spåren efter gubben. Kanske blev jag smittad av ett virus som vandrat ner genom generationerna? Jag hänger med ännu så länge, men har förstås försäkrat mig om att budkavlen inte ska bli liggande på banan. Min äldsta dotter jobbar sedan några år på Naturskyddsföreningens rikskansli här i stan. Vem vet var det legatet tar vägen? ☒ hälsar Jojje

Fotografier, bilder och texter i JOK-Bladet...

...är samtliga inlämnade på ideell basis utan att någon ersättning utgått, och är därför enormt viktiga bidrag till naturskyddet i vårt verksamhetsområde och på annat sätt. Stort tack till alla som bidragit!

Så stödjer du **JOK!**

Bli medlem, så får du:

- JOK-Bladet, fyra nummer per år
- delta i klubbens alla vandringar - gratis
- anmäla dig till klubbens alla fågelresor (som brukar ha ett begränsat deltagarantal) till självkostnadspris
- följa med på klubbens långexkursioner till självkostnadspris
- delta i aktiviteter med likasinnade som hjälper dig tillrätta när du behöver det
- inbjudningar till klubbens innekvällar och föredrag under årets mörka månader
- delta i klubbens övriga verksamheter, som t.ex. holkuppsättning, vintermatning, etc.
- röst- och motionsrätt på årsmötet med möjlighet till påverkan över verksamheten
- tillgång till alla tidigare utgåvor av JOK-Bladet i PDF-format

Medlemsavgift:

Medlemsavgiften är 100:- per kalenderår

Ge bort ett medlemskap:

Ett medlemskap är en gåva som räcker ett helt år. Både mottagaren och klubben gynnas, och inte minst våra fåglar i naturen! Eller ännu bättre: [Värva en ny medlem!](#)

Minnesgåva:

Hedra en persons minne med en minnesgåva till JOK. Pengarna går oavkortat till klubbens vinterfågelmatning eller till andra naturvårdsprojekt. Markera gärna vilken verksamhet som du vill ska mottaga gåvan.

Betalning:

Plusgiro: 580 132-9
Swish: 1234 059 358

Doppingdekalen och tygmärket säljs av Mats Weiland, Karin Callmer (naturcafeet), Tommy Karlsson (30m-kärret), Bengt Sundberg (fågelvandringarna), Ulf Svahn (diverse exkursioner), samt Jojje Lintrup (kaffebordet). Vinsten går oavkortat till fågelskyddet på Järvafältet.

Ordföranden har ordet:

Normaliteten kommer så sakteliga

Så har du Coviden sakta börjat ge med sig. Det är ingalunda slut på pandemin och varsamhet i samvaron är att rekommendera. Trots det är nu restriktionerna borta och vi kan börja ta för oss av livets goda igen. Och till det tillhör definitivt fågelskådning och samvaron därkring. Bengts populära söndagsvandringar är igång och det första tillfället drog hela 30 personer. Vi har genomfört två stycken uggleexkursioner och även där har intresset varit rekordstort. Med hela 24 personer på listan är rekordet slaget med råge. Det är uppenbart så att intresset för att komma ut i skog och mark är stort och där kan vi som fågelklubb göra vårt. Det är flera som uttryckt intresse för att lära sig mer om fåglar och även om vi nu inte kan organisera någon nybörjarkurs vill jag uppmana alla som vill lära sig mer att komma med på våra helt öppna aktiviteter där inga förkunskaper krävs och man hjälps åt för att hitta och artbestämma fåglar. Bengts söndagsvandringar, vår sträckskådningsdag och våra tisdagsvandringar kring Säbysjön är utmärkta sådana aktiviteter. Det kommer också att komma upp en vandring kring Råstasjön under våren, men datum är inte bestämt ännu. Det gäller att hålla sig uppdaterade via vår hemsidas anslagstavla och via Facebookgruppen "Fågelskådare på Järva". Även på de övriga aktiviteterna har vi märkt ett ökat intresse. Fågelskådning känner av ett uppsving just nu. Det ligger lite i tiden och har säkert påverkats positivt av att vi har haft den trista pandemin som vi just gått igenom. Vi har fått nya medlemmar hela tiden. Under 2021 fick vi 82 nya medlemmar och hittills under 2022 har vi fått 25 stycken nya. Det finns alltid en avtappning också på grund av olika omständigheter men vi har ändå en ökning och är för närvarande 606 medlemmar. En all-time-high siffra naturligtvis. Det är mycket glädjande men ställer också krav på att kunna leva upp till förväntningarna.

Det är naturligtvis väldigt glädjande men alla aktiviteter kräver sina organisatörer och exkursions- och aktivitetsledare. Det är framför allt där vi har behov. Där har vi liksom alla andra fågelorganisationer jag pratat med problem. Allt arbete i vår klubb och andra föreningar som jag känner till görs frivilligt och utan ersättning på ideell basis. Dels vill jag skapa förståelse för att aktiviteterna därmed blir fullsatta och att man då riskerar att inte komma med, och dels uppmana till den som känner sig motiverad att ta kontakt för att själv vara organisatör eller exkursionsledare. Det är inte så svårt som det kan verka då alla som är med arbetar i en positiv anda och hjälps åt. Någon gång ska vara den första gången och varför inte ta chansen. Om man känner att det vore kul att åka på en exkursion till ett speciellt område eller genomföra någon typ av aktivitet så hör av er. Det kan mycket väl bli av om man själv kan ta initiativ och vi i styrelsen kan hjälpa till med råd.

Vi är nu på väg in i den mest intensiva perioden då våra flyttfåglar ska komma upp och återhäcka i Sverige. Det är en fin tid och vi har ett fint område att röra oss i och få fina naturupplevelser i. Så ut i fält. Kom på våra vandringar och andra öppna aktiviteter och njut!

Vi vill gärna att fler kvinnor engagerar sig i JOK!

Fågelskådningen har förändrats de senaste åren och såväl numerären som andelen kvinnor ökar. Det är en mycket glädjande utveckling. Även representationen inom styrelser och bland exkursionsledare går i rätt riktning med exempelvis kvinnlig ordförande i såväl Stof som BirdLife Sverige, och dessutom en jämn andel kvinnor. I JOK har vi tagit steg mot en jämnare fördelning, men det finns betydligt mer kvar att göra. Du som känner att du kan bidra med en insats, är välkommen att ta kontakt. Ta chansen! ☑

ULF SVAHN, ordförande

Klubbstyrelsen 2022:

Ordförande (programansvarig): Ulf Svahn, Barkarby (ulf.svahn@gmail.com)

Sekreterare: Rolf Gäfvert, Landsnora (rolfgafvert48@gmail.com)

Kassör: Björn Wester, Rotebro (bjorne.wester@gmail.com)

Ledamot & redaktör: Jorge Lintrup, Flysta (jorgelintrup@gmail.com)

Ledamot, utflykter: Bengt Sundberg, Edsberg (bengt.sundberg@posten.se)

Ledamot, innekvällar: Johan Wallin, Kista (cj.wallin@gmail.com)

Ledamot, familjeaktiviteter: Ingrid Stenman, Viksjö (ingrid@lekajamt.se)

Ledamot, webmaster: Åke Jernberger, Viby (norrsviking1@outlook.com)

Foto: Thomas Jågas/N

Omslagsbilden

är tagen av *Thomas Jågas*, medlem i *Naturfotograferna* och garvad fågelskådare från Orsa, numera bosatt i Falun. För den som vill se mer av hans fotografi, rekommenderas boken "Fjällnära ljus – om landet, livet och ljuset" som kom ut för några år sedan. ☒

Apropå rovgirighet

så kan vi påminna om den ängslan som präglade Olle Bernard när han skrev om hägern som slukade stora delar av skrattmåsar i Säbysjön för ett antal år sedan.

"Den gråhäger som under de två senaste somrarna frossat på skrattmåsar i kolonin vid Säby strandäng, återkom även under den gångna häckningssäsongen..." (JB2/2002) Så räknade han ut att hägern tog bortåt hundra skrattmåsar per säsong, och att man då kunde multiplicera detta med det antal rovgiriga gråhäger i sjön. Nedan illustreras hägerns förmåga att ta häpnadsväckande byten, här i form av en vuxen svarthakedopping. Egentligen inte så förvånande då den kan sluka halvmeterlånga gäddor rakt upp och ned. ☒

Foto: Giuseppe DiMarco

Vattenrallarna tillbaka...

Förra vintern kom vattenrallarna tillbaka till Råstasjön, efter att ha försvunnit därifrån den varma torra sommaren 2018. Antalet "tama" rallar är minst tre, som setts samtidigt i den norra sumpiga stranden, där vattnet inte tycks frysa hur kallt det än är runtomkring i sjön (se s.20). Rallarna älskar att utfodras med leverpastej, men de är kräsna. Det måste vara den skivbara Arbogapastejen. Vilken för övrigt de andra fyrbenta små bruna matgästerna som invandrat från Råsunda också älskar. ☒

Fiskgjusebo vandaliserad

Ett konstgjort fiskgjusebo i norra Wales, nära Conwy, har blivit utsatt för grov vandalisering och helt fräckt bara sågats ner med en motorsåg.

Missgärningen skedde i april förra året och ledde till att fiskgjusarna som är del av en återinplantering av arten på de brittiska öarna, misslyckades med häckningen. En provisorisk plattform som restes kort därpå, fick oinbjudna gäster i form av grågäss, som lyckades hålla bort gjusarna också från den.

Rovdjurshatare finns överallt på jorden. ☒
Källa: BBC News, Wales 2022.

Medlemsavgiften

Det är hög tid att betala medlemsavgiften för 2022 vilket också de flesta har gjort. Vi saknar dock ca 100 medlemsavgifter. Om du inte har betalt redan kan du betala in 100 kr på PG 580 132-9. ☒

Lyckad start på uggle-säsongen

Första försöket på ugglefronten var väldigt lyckat. Vi var 9 personer som var ute och fick höra tre olika pärlugglor ropa och minst en sparvuggla vissla. Vi både såg spår och hörde rop av lodjur som det uppenbarligen finns "gott om" i trakten. Vi var runt det s.k. Linnékorset (se karta s.19) som på förhand var det område med bästa förutsättningar. En bra start så får vi se vad de kommande övningarna kan leda till. ☒

Ålsta hage

har varit föremål för Järfällas kommuns intresse då det är en speciell biotop med betydande värden för flora och fauna. Kommunstyrelsen har tagit fram ett förslag om att inrätta ett *biotopskyddsområde* av lokalen. Motivet för beslutet är att skydda värdefulla livsmiljöer för djur och växter genom att området har mycket höga naturvärden. JOK och Naturskyddsföreningens lokalkrets i Järfälla har genomfört inventeringar av växt- och fågellivet i Ålsta hage och har i svaret på remissen varit mycket positiva till åtgärden. ☒

Breddning av E18

I samband med arbetet kring Förbifart Stockholm och Barkarbystaden kommer en breddning att ske med sammanlagt 6 meter delat på båda sidor av vägen på sträckan mellan Trafikplats Hjulsta och Trafik-

plats Jakobsberg. Det blir nya på- och avfarter vid Barkarby och Hjulsta trafikplatser. Påverkan på Järvafältet är inte påtaglig även om varje liten del man knaprar av fältet är negativ. ☒

Har vi din mejladress?

Det enklaste och billigaste sättet för klubben att kommunicera är via mejl och vi har nu mejladresser till 459 av totalt drygt 600 medlemmar. Det är bra men det kan bli bättre. Man kan exempelvis ha bytt adress utan att tänka på att vi inte får information om det. Om du inte har fått något mejl från oss i samband med årsmötet då vet du att vi

inte har din adress. Skicka in din mejladress till ulf.svahn@gmail.com Styrelsen kommer endast använda mejladressen internt och aldrig lämna ut den till andra. ☒

Nästa nummer av JOK-Bladet

som beräknas komma ut efter midsommar, kommer bland annat att innehålla en artikel om satellitlokalen Görväln i Jakobsberg, en artikel om järnåldersanläggningen med beskrivningar om hur järnålderns folk levde på Järvafältet, samt en berättelse om klubbens många Ölandsresor genom åren. ☒

Naturkaféet i Väsby

Elisabeth Eklund meddelar att nu när pandemin har avlysts, så är Naturkaféet öppet igen på söndagar. Den drivs av volontärer från JOK tillsammans med Naturskyddsföreningens, Friluftsförbundet och STF:s lokalkretsar. Sista öppethållandet av JOK för säsongen är den 10 april och den 15 maj. Kaféet är stängt under sommaren. ☒

Foto: Elisabeth Eklund

Foto: Skärmdump

Fågeltornskampen och fågelskådningens dag 7-8 maj

Det har varit oklart om datum för Fågelskådningens dag och om den i anslutning arrangerade fågeltornskampen skulle bli av p.g.a. osäkerheten om när COVID-restriktionerna skulle upphöra. Men nu, när pandemin är glömd och förgäten, har datum meddelats! Fågeltornskampen, som är en tävling om vilket fågeltornslag i Sverige och Finland som ser flest arter från sitt torn under en specifik tid, blir av lördagen den 7 maj. Medan Fågelskådningens dag, som firas över hela landet sedan flera decennier sedan, blir av följande söndag den 8 maj.

Under Fågelskådningens dag kommer JOK att samlas vid 30-meterskärret för att skåda, fika och värva nya medlemmar. Vi kommer att stå där med kaffebord, tidningsutdelning och försäljning av klister- och tygmärken med JOK:s logga. Hjärtligt välkomna! ☒

Foto: Mattias Järvinen

Nya medlemmar

Under 2022 har vi hittills blivit 23 fler i vår klubb och vårt medlemsantal är uppe i 606 stycken per den 11 mars. Vi hälsar alla välkomna och ser fram emot att få träffa er på någon av våra aktiviteter. ☒

Mycken förberedelse inför holkbygget...

Att bara snickra ihop några holkar, va? Ha, ha! Här skulle införskaffas brädor av olika bredd, skruvar, spikar, m.m. och dessförinnan fick redaktören införskaffa nytt takräcke för att vi skulle kunna frakta brädorna... Sen skulle allt förvaras, och ingen ville ha det hemma, så det fraktades till Naturskyddsföreningens lokal i Görvåln. ☒ →

Ännu ett tråkigt år för havsörnarna i Lettland...

Förra året avled den ena ungen efter den andra i fågelinfluensa, och till slut var boet tomt. I år började häckningen bra som vanligt, men så kom en främmande havsörnshona och körde bort den ruvande hanen, varpå hon helt kallt åt upp bägge äggen i en nafs. Vi har även sett att det par som häckade i boet för ett par år sedan, gick över till att nästan enbart röva andra rovfågels ungar för att vädret var så kallt så att fisken som de helst lever av blev otillgänglig. Då åt de t.o.m. andra havsörnsungar som de förde till boet levande. Man kan säga att havsörnens främsta fiende är andra havsörnar. Det märks även på hur ofta de till synes livslånga partnerrelationerna hos havsörn bryts genom att någon av dem plötsligt försvinner och förblir borta.

Här ovan ser vi den främmande (ringmärkta) honan ta för sig av parets ägg. För den som vill följa havsörnar på nätet finns åtskilliga chanser, främst från Balticum, Danmark och Norge. Titta gärna in på Facebookgruppen *Havsörnsbon 2015-2022*. Där finns också adresser till andra rovfågelsbon med kamera, t.ex. fiskgjuse, kungsörn, mindre- och större skrikörn. ☒

Vinnare Lilla Bergspriset

Lilla Bergspriset som handlar om att komma först till 50 arter på det nya året är avgjord. Det blev Johan Wallin som kom först över gränsen och det var en gråhäger som blev det 50:de tillskottet och det var redan den 9 januari. Stort grattis till Johan, och nu gäller det att ligga i för att vinna Stora Bergspriset vilket är 100 arter på samma geografiska område - Norra Järvafältet.

Namnet Lilla och Stora Bergspriset är tagna från Vasaloppet, där den åkare som passerar Evertsberg först vinner Bergspriset, som är på 10 000 kronor. ☒

Alkdöden i vintras

Under vintern har mängder av alkor, främst sillgrisslor och tordmular, men även lunnefåglar och alkekungar, spolats upp på stränderna i norra Europa. Fenomenet händer varje år, men i vintras har det varit många gånger fler fåglar som har återfunnits döda eller svårt medtagna på stränderna. En del experter har antagit att denna död har varit ett resultat av fågelinfluensa, men det har visat sig att proverna som tagit på fåglarna varit helt negativa. Så gott som inga fåglar har haft influensa.

Därför anser man nu att alkdöden beror på klimatförändringarna, och man fruktar att alkorna ska försvinna på längre sikt. ☒

Foto: Ingrid Stenman

Fågelrapport för Järvafältet 2021

Sammanställd av ULF SVAHN

Antalet rapporterade arter för Järvafältet tog ett glädjeskutt under 2021. Från 2019 och 2020 års låga 177 slutade 2021 med fina 189 arter. Det är fortfarande en bit kvar till toppåret 2012 men sedan 1990 är det bara 9 år som har varit 189 eller högre. Mycket glädjande, inte minst då utbyggnaden av flygfältet ovedersägligt påverkar fågellivet negativt. Nu är vi inne i 2022 och låt oss hoppas på en fortsatt positiv utveckling.

En grupp som sticker ut är ugglor. Hökuggla, berguv, hornuggla, jorduggla och sparvuggla under ett och samma år är väldigt roligt. Vi fick en relativt långstannande mandarinand i Råstasjön som glädde många och besök av en större piplärka på 30-meters. Närmast en bomb är en orrhöna som flög över vägen vid Molnsättra och 5 raphöhns på ängarna nedanför Granholmstippen. Vit stork och ägretthäger på både södra och norra gläder. Ingen ny art för Järvafältet under 2021 men flera återkommande som har varit borta länge.

För norras del slutade listan på 186 arter. En riktigt bra nivå hela 13 arter över 2020. Även för södra blev det en ökning. 149 arter är 2 fler än 2020. Trots norras höga antal saknades mandarinand, råka och raphöna som endast sågs på södra. På södra sidan saknades mindre sångsvan, stjärtand, småskrake, orre, nattskär, småfläckig sumphöna, småspov, storspov, brushane, spovsnäppa, rödbena, svartsnäppa, gluttsnäppa, silvertärna, storlom, rördrom, kungsörn, stäpphök, ängshök, röd glada, brun glada, hökuggla, sparvuggla, jorduggla, berguv, kungsfiskare, stenfalk, sommargyl-ling, trädläcka, gräshoppssångare, strömstare, försärla, större piplärka, rosenfink, vinterhämling, större korsnäbb, snösparv och videsparv. ☒

Knölsvan

Lyckade häckningar i Råstasjön 9 pulli, Lötsjön 4 pulli Ravalen 5 pulli och Översjön 4 pulli. 62 ex observerade i Ravalen i början av januari. Topppoteringen på senhösten var 52 st. i början av november.

Sångsvan

Lyckade häckningar i Säbysjön 2 pulli, Ravalen med 4 pulli, Väsby sjöäng 6 pulli. Bra vår och höststräck. 51 st. rapporterade 24 november.

Mindre sångsvan

Ett exemplar rapporterades från 30-meters sträckande den 24 november. Rapporterad 2000, 01, 03, 07, 08, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 och 18 under 2000-talet.

Sädgås

Bra sträck men lägre än 2020 som mest 123 st. den 8 november vid 30-meters. Vårsträcket 122 ex den 23 mars vid Granholmstippen.

Bläsgås

Efter ovanligt stora sträck 2020 var det mer normala sträck, som mest 33 ex vid Olles torn 20 oktober och 13 ex 30-m 17 mars.

År	antal
2021	189
2020	177
2019	177
2018	190
2017	182
2016	193
2015	186
2014	193
2013	188
2012	199
2011	192
2010	182
2009	189
2008	190
2007	188
2006	190
2005	192
2004	186
2003	185
2002	180
2001	186
2000	192
1999	181
1998	179
1997	176
1996	183
1995	174
1994	174
1993	172
1992	172
1991	156
1990	155

Grågås

Totalt 8 kullar i Säbysjön med 22 pulli. Två kullar i Råstasjön med 9 pulli. En kull i Lötsjön med 1 pull.

Kanadagås

Tre kullar med 8 pulli vid Säby strandäng. Pulli rapporterade även från Lötsjön, Hästa groddamm, Hjulsta vattenpark och Blötängen

Vitkindad gås

Fler och större sträck än vanligt. 200 ex sträckande 12 maj vid golfängarna. 100 ex vid 30-meters 12 oktober. 300 ex rastande på Golfängarna 9 maj. Rastande fåglar i princip bara på södra. Enstaka vid 30-meters

Bläsand

Inga häckningar men rastande i framför allt Säbysjön men noteringar även från Råstasjön, Ravalen och Översjön både vår och höst. 118 ex i Säbysjön toppnotering 4 oktober.

Snatteand

En häckning med 5 pulli i Säbysjön och en i Råstasjön med 1 pull.

Kricka

Ingen häckning. Observerad i såväl norr som söder. 50 ex 17 april vid Säby strandäng

Gräsand

Lyckade häckningar i Säbysjön, Ravalen, Kyrkdammen, Ärvinge träsk, Väsby sjöäng Råstasjön och Lötsjön. 250 ex i Lötsjön 3 februari.

Stjärtand

1 ex rastade på Säby strandäng från 5 maj 6 och Väsby sjöäng 7 – 10 maj. 2 ex 4 oktober. Även förbiflygande under såväl vår som höst.

Mandarinand

En hane mandarinand upptäcktes i Råstasjön den 14 april. Anden försvann och en ny/samma and kom tillbaka 26 juni och sågs till och från till den 13 augusti. Tidigare rapporter från 2004, 11, 16 under 2000-talet.

Årta

Ingen rapporterad häckning i år. Ett par i Säbysjön 12 april till 23 maj. Möjligen häckningsförsök.

Skedand

Ingen häckning men frekvent på både södra som norra. Topppotering 9 ex i Säbysjön 16 augusti.

Brunand

Tre häckningar med 10 pulli i Säbysjön. En fler än 2020. Ingen häckningsrapport från Råstasjön. Som mest 10 ex i Råstasjön 27 oktober. Noteringar från Blötängen, Ravalen

och Väsby sjöäng

Vigg

Ingen häckning på norra men en lyckad i Råstasjön med 3 pulli. Rapport om 1 pull även i Lötsjön. Som mest 96 ex 27 mars från Ravalen. Rapporter även från Säbysjön och Översjön.

Knipa

Lyckade häckningar i Säbysjön 5 pulli, Ravalen 8 pulli, Kyrkdammen 6 pulli och Råstasjön 8 pulli.

Som mest 70 ex i Ravalen 31 mars.

Salskrake

3 rastande som största antalet i Översjön 27 mars. Observationer även under hösten och i såväl Säbysjön som Ravalen och Råstasjön.

Storskrake

Glädjande nog blev det en häckning i år i Ravalen. Som mest var det 10 pulli rapporterade 25 maj. Det är den andra häckningen på Järvafältet. 203 ex noterades förbiflygande från 30-meters 25 februari.

Småskrake

En småskrake rapporterad från Säbysjön den 2 maj. Tidigare rapporter 2001, 02, 03, 04, 05, 08, 09, 10, 14, 15, 16, 18 och 19 under 2000-talet.

Orre

En orrhona rapporterades flyga över E18 vid Molnsättra gård 6 oktober. Inga rapporter av orre under 2000-talet. Den senaste rapporten är från 1930-talet.

Fasan

Lyckade häckningar vid Skogvaktarkärrret, Granholmstippen och Ärvinge träsk. Förmodligen någon vid 30-meters. 13 ex pulli vid Granholmstippen högsta siffran.

Rapphöna

5 ex rapphöna rapporterades den 5 september från Hästa groddamm. Första rapporten sedan 2011. Tidigare rapporter är från 1966, 1971 och 1985

Nattskärria

En nattskärria rapporterades från 30-metersmatningen den 15 maj. Tidigare rapporter 2009, 12 och 15.

Storlom

Inga säkra rapporter om lyckade häckningar. Normalt antal rapporteringar inom området.

Smådopping

Ingen säker häckning rapporterad men en 1k fågel sågs i Säbysjön under juli. Många rapporter från Väsby sjöäng, Säbysjön, Ravalen och Översjön. Inga noteringar från södra delen.

Skäggdopping

Lyckade häckningar i Säbysjön, Råstasjön, Lötsjön och Ravalen. 4 pulli i Råstasjön 6 augusti 3 vardera i Lötsjön och Ravalen.

Svarthakedopping

Lyckad häckning i såväl Hjulsta vattenpark som i Kyrkdammen vid Järfälla kyrka. Som mest 3 pulli i vattenparken och 1 pulli i Kyrkdammen. Observationer från Säbysjön, Ravalen och Råstasjön.

Storskarv

Normal omfattning med enstaka eller små grupper födosökande fåglar. Större grupper

Gråhäger

Inga säkra noteringar om häckning.

Råstasjön är den stora hägerplatsen på Järvafältet. I år med en toppnotering på 68 hägrar den 5 februari.

Ägretthäger

Ägretthägern blir vanligare och därmed även hos oss. 1 ex rastande på Säby strandäng 20 juni och 1 ex rastande vid Råstasjön 22 november.

Tidigare år 2008, 11, 16, 17, 18 och 2020

Bivråk

Lite på nedgång i vårt rapportområde. Inga häckning rapporterad i år heller. Observationer från mitten av juni till slutet av september.

Röd glada

Fyra rapporttillfällen av röd glada under 2021. Samtliga är på nora delen Två rapporter 2013 därefter tre 2016, en vardera 17, 18 och 19 och två 2020. En art som ökar även hos oss.

Brun glada

En rapport 1 ex förbiflygande 17 maj vid Djupan.

Kungsörn

Tre observationer av kungsörn från 10 oktober och 8, 16 november. Samtliga på norra sidan. Rapporterad under hela 2000-talet med undantag för 2020.

Havsörn

Glädjande nog frekvent observerad över hela Järvafältet. Besök gjordes i fiskgusbo. Möjligen rekognosering för häckning.

Brun kärrhök

1 lyckad häckning i södra delen av Säbysjön med sannolikt 3 ungar.

Blå kärrhök

Ett 20-tal sträckobservationer framför allt aug – nov. Huvudsakligen 30 m-kärret. I nivå med föregående år

Stäpphök

1 observation 9 maj från fågeltornet. Tidigare observationer under 2000-talet, 2003, 05, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20. Möjligen en ökning över tid.

Ängshök

Ett ex rapporterad från 30-meters 11 augusti. Tidigare rapporter från 2000-talet 00, 04, 06, 09 och 18.

Duvhök

Ses frekvent och antas med säkerhet häcka med ett mindre antal revir på norra och södra. Stabil.

Sparvhök

Häcker sparsamt i området. 18 ex sträckade 18 sep, 13 st. 29 sep, 11 st. 27 sep. Något större sträck än 2020.

Ormvråk

Stabil lokal närvaro och häckning. Ca 300 sträckobservationer med 23 i topp 27 september från 30 m-kärret. Lägre än 2020.

Fjällvråk

Ett 30-tal observationer under höststräcket. Enstaka under vårsträcket.

Fiskgjuse

En lyckad häckning i Översjön. Rapporter om par och enstaka individer från Säbysjön, Översjön och Ravalen med omnejd samt enstaka från Råstasjön.

Tornfalk

Ingen häckning på Järvafältet. Observationer på norra och södra Järvafältet i

nivå med 2020.

Stenfalk

Igen färre observationer än vanligt. Totalt 4 och endast på norra.

Lärkfalk

Inga direkta häckningsrapporter, men sannolik häckning nära Älgkärrstippen.

Pilgrimsfalk

Totalt 5 observationer varav en från Kista centrum.

Vattenrall

Inga häckningskriterier rapporterade men sannolik häckning på flera ställen. Rapporterad från Råstasjön, Säbysjön, Ravalen och Örs hästagar.

Småfläckig sumphöna

2 ex rapporterades den 7 maj från 30-meters och 1 ex från Säby strandäng 30 maj. Rapporter under 2000-talet 00, 01, 02, 04, 05, 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 och 19.

Rörhöna

Lyckade häckningar rapporterade från Säbysjön Kyrkdammen, Råstasjön, och Hjulsta vattenpark. Sannolikt fler ställen.

Sothöna

Multipla häckningar på såväl norra som södra Järvafältet i princip alla vattendrag.

Trana

En Lyckad häckning på Väsby sjöäng med en unge. Häckningsförsök gjordes vid 30-meters där honan ruvade under långt tid.

Vit stork

Den vita stork som varit stationär på Ekerö en tid flög in vid Råstasjön och sedan norrut upp över Barkarbystaden där den försvann österut. Tidigare rapporter 2004, 15 och 2016.

Rördrom

En rördrom rapporterades från Säbysjöns södra vassområde den 9–10 maj. Tidigare rapporter från 2000-talet 00, 01, 02, 04, 05, 07, 08, 14, 15, 17, 18 och 19.

Strandskata

Femton observationer från hela Järvafältet vilket är lika med 2020.

Mindre strandpipare

Många observationer men sannolikt ingen häckning. 15 av åren mellan 2000 och 2022 har det rapporterats häckning.

Ljungpipare

Inga rastande fåglar. 12 st. sträckande 15 augusti. Enstaka sträckande under vår och höst. Samtliga från 30-meters.

Tofsvipa

Lyckade häckningar på Säby strandäng 1, Väsby sjöäng 2, Råstasjön 1 och Örs hästagar 1. Totalt 12 pulli som högst.

Brushane

Rastande 2 st. vid Säby strandäng 2 maj – 4 maj. Som mest 7 st. sträckande över Säby strandäng 1 maj samt över 30-meters 28 augusti.

Morkulla

Stabil population. Spelflykt från både norra och södra.

Dvärgbeckasin

2 ex rastande från 13 – 30 april. Alternativt alternerande individer. Därefter både vår- och höstobsar av enstaka fåglar på norra och södra. Ovanligt många observationer.

Tidigare observerad 2000, 03, 06, 09, 13, 17, 19, 20.

Enkelbeckasin

Sannolikt häckningar på flera ställen på såväl norra som södra Järvafältet. Ca 20 st. noteras 12 april från Säby strandäng. Några vinterobsar på både norra och södra.

Dubbelbeckasin

Som mest 1 spelande 10 maj vid 30-meterskärret. 1 ex rastande vid Ursviks äng 7 september.

Småspov

Sammanlagt 6 individer vid 2 observationer 4 och 5 maj från Olles torn och Järfälla kyrka. Rapporterad 00, 04, 08, 12, 16, 17, 18, 19 och 20 under 2000-talet.

Storspov

Sammanlagt 8 observationer samtliga från norra varav 1 rastande 9 maj på Säby strandäng. Som mest 3 sträckande under 3 olika tillfällen i april.

Spovsnäppa

Ett ex rastande på Säby strandäng 11 och 12 juli. Tidigare rapporter från 2013, 09, 01 och 00 under 2000-talet.

Svartsnäppa

5 observationer 27 april – 11 maj samtliga från Säby strandäng.

Rödbena

Totalt 4 observationer av rödbena rapporterade. Tre från Säby strandäng och en från 30-meters. Observerad under hela 2000-talet möjligen lite minskande tendens.

Gluttsnäppa

Totalt 11 rapporter med som mest 3 rastande fåglar under vårsträcket. Säby strandäng dominerar men även Väsby sjö-äng.

Skogssnäppa

Arten häckar med flera par på såväl norra som södra sidan. Stabil.

Grönbena

22 ex rastande på Säby strandäng 10 maj toppnoteringen. Ett 40-tal observationer från framför allt Säby strandäng. Inga rapporter från södra. Mindre än föregående år.

Drillsnäppa

Lyckad häckning på Getholmen i Översjön med 1 1k noterad. Rapport från Råstasjön 6 – 11 maj.

Skrattnås

Säbysjön hade flest rapporterade ungar 240 2 juli och 525 vuxna fåglar 8 maj. I nivå med föregående år. Råstasjön hade 160 rapporterade 1K fåglar 27 juni. En klar minskning jämfört med 2020. Ca 1000 vuxna fåglar, även det en minskning.

Dvärgmås

Efter att ha varit borta under 2020 rapporterades om 1 ex vid ett par tillfällen i början av maj från Säbysjön samt 3 ex från Råstasjön 2 – 6 maj. Årlig med undantag för 2001 och 2020.

Fiskmås

Lyckad häckning på taket på Science center i Kista med 2 pulli. Många rapporter från Kyrkdammen men ingen häckning. Rapporter från hela området.

Silltrut

Åtminstone en lyckad häckning i Lötsjön och observationer över hela rapportområdet.

Som flest 8 1k fåglar i Råstasjön 4 augusti.

Gråtrut

Observerad över hela rapportområdet under hela året.

Havstrut

Sparsamt observerad över hela rapportområdet under hela året. Färre än 2020.

Skråntärna

Som flest 3 individer i Råstasjön i början av augusti. 16 rapporter totalt sett från såväl norra som södra. Observerad 00, 04, 08, 12, 16, 17, 18, 19 och 20 under 2000-talet.

Fisktärna

Lyckad häckning i Råstasjön. Första häckningen sedan 2018. Även den gången i Råstasjön. Frekvent observerad i Säbysjön, Ravalen och Översjön.

Silvertärna

2 ex rapporterades från Säbysjön den 14 maj. I stort sett årlig undantaget 2020.

Tamduva

Skogsduva

Några vinterobservationer i slutet av februari från 30-meters.

Ringduva

Ett 30-tal vinterobservationer från norra och södra. Som mest 1510 sträckande 28 september vid 30 m-kärret

Turkduva

1 ex observerades den 12 maj vid Hägerstalund. 1 ex (samma fågel?) vid Hästa gård 10 juni.

Observationer under 2000-talet. 02, 04, 05, 06, 07, 09, 13 och 20.

Gök

Noterad spelande från 5 maj – 6 juli. 38 rapporter från norra 2 från södra

Hökuggla

Ett ex rapporterades från Området kring Stäketavfarten 5 – 6 januari. Tidigare rapporter 2000, 12, 14, 16 och 19.

Sparvuggla

Totalt 4 rapporter från skogsområdet vid Fäboda gård. I stort sett årlig med undantag för 2016 och 20.

Hornuggla

En lyckad häckning vid Hästa klack som mest 2 pulli observerade. En rapport från brända berget 5 november. Häckningar rapporterade 2011, 12, 13 och 2020 på 2000-talet.

Jorduggla

Ett ex upptäcktes vid 30-meters den 11 november. Rapporter från 2000-talet 00, 02, 03, 05, 08, 09, 11, 12, 13, 14 och 18

Kattuggla

Sannolikt två lyckade häckningar från boträdet nära Olles torn och vid Granholmstippen. Tänkbart vid Djupan. Totalt 2 pulli rapporterade.

Berguv

Ett ex rapporterades från byggområdet i Barkarbystaden 7, 8 och 21 januari. Tidigare rapporter från 2000-talet 14, 18 och 19.

Tornseglare

150 st. som flest rapporterade från 30-meters 11 augusti. Ingen häckning i holkarna vid Säby gård. Normal omfattning från hela området.

Kungsfiskare

1 kungsfiskare observerades förbiflygande vid Olles torn Säbysjön 30 augusti.

Observationer under 2000-talet. 00, 08, 15, 16, 18 och 20.

Göktyta

Fyra häckningar som av ansvariga betecknas som lågt. Totalt 24 pulli ringmärkta. I nivå med 2020.

Gröngöling

Artens förekomst på Järvafältets bedöms vara stabilt bra.

Spillkråka

Artens förekomst på Järvafältet bedöms vara stabil.

Större Hackspett

Artens förekomst på Järvafältet bedöms vara stabil.

Mindre Hackspett

Revirhävdande par på såväl norra som södra. Stabilt med ökat antal observationer.

Trädlärka

Spelade trädlärka rapporterad under 30 mars till 7 juni vid Katrinedal/Stäketavfarten. Sträckande över framför allt 30-meters.

Sånglärka

Som mest 8 sjungande vid Molnsättra 10 vid 30 m-kärret och 7 vid Hästa gård. Stabil på många ställen både på norra och södra.

Backsvala

Totalt 10 observationer på norra och södra i nivå med 2020. Ingen häckning i Backsvalehögen på Älgkärrstippen.

Ladusvala

Stabil närvaro och häckning över hela området.

Hussvala

Stabil närvaro över hela området. Häckning på flera ställen.

Trädpiplärka

Stabil population på Järvafältet

Ängspiplärka

Stort antal observationer. Sannolik häckning på norra och södra

Rödstrupig piplärka

1 observation från 30-meterskärret 2 september och 1 rastande vid Hästa groddamm.

Observationer under 2000-talet. 00, 04, 08, 11, 14, 17, 18 och 20.

Större piplärka

En större piplärka rastande på 30-meters den 22 september. Tidigare rapporterad 2003 och 18 under 2000-talet.

Gulärla

Sparsamt antal observationer under sträcktid framför allt våren. Halvering jämfört med 2020.

Forsärla

1 st. rastande vid Ravalens norra tillflöde 6 – 7 april. 1 ex sträckande förbi 30-meterskärret 1 september.

Observationer under 2000-talet. 05, 06, 11, 12, 13, 18 och 20,

Sädesärla

Sidensvans

Stora flockar under vintern med 75 som topp i Viby 26 januari. Färre än 2020.

Strömstare

1 ex vid Skillinge golfbana 17 januari – 10 februari. Årlig sedan 2020 förutom 2003. Endast 2 rapporter från 2020.

Gärdsmyg

Fortsatt milda vintrar har medfört många gärdsmygsrevir över hela området.

Järnsparv

Normalt antal observationer på norra och södra. 1 vinterobservation vid Råstasjön. Hela vintern?

Rödhake

Frekventa observationer av övervintrande rödhakar på norra och södras matningar.

Näktergal

Normalt (lite färre?) antal sjungande hanar på norra och södra. Som mest 4 ex vid Åkerbykärret 31 maj.

Blåhake

Inga vårobsar. Totalt 17 observationer mellan 2 och 26 september. varav 9 på södra.

Rödstjärt

Stabilt antal revirhävande hanar.

Svart rödstjärt

Ingen rapporterad häckning. 2 observationer på norra och 1 på södra.

Buskskvätta

Häckning vid 30 m-kärret och Molnsättra. Sannolikt på flera ställen. Även på södra.

Svarthakad buskskvätta

Rapporterad 1 k från 30-meters och Finnängen. Sannolik häckning från flera ställen på norra och södra.

Stenskvätta

Koltrast

Björktrast

Taltrast

Rödvingetrast

Dubbeltrast

Ringtrast

Sex observationer av totalt 11? olika fåglar på Molnsättra, Bögs gård och Hästa gård, 30-meterskärret, Älgkärrstippen, Bögs gård, Molnsättra och Kallhälls villastad. Från 13 april – 3 maj. Observerad under hela 2000-talet med undantag för 04, 17 och 19.

Sävsångare

Kärrsångare

Inte heller i år fanns det fanns det kärrsångare vid Järfälla kyrkdamm. Spel istället vid Säby gård, Örs hästagar, Djupan och Pommern. Igen något färre individer än tidigare år. Sjungande kärrsångare under samtliga år på 2000-talet.

Rörsångare

Härmsångare

11 rapporter om sjungande på både norra och södra Järvafältet. Fler än tidigare år. Observerad under hela 2000-talet förutom 2000 i andra halvan av maj och början av juni.

Gräshoppsångare

1 sjungande hane vid Pommern 16 – 18 maj. Rapporterad alla år på 00-talet utom 2019. Typiskt andra halvan av maj.

Ärtsångare

Törnsångare

Trädgårdssångare

Svarthätta

Grönsångare

Gransångare

Många sjungande gransångare på norra och södra med start 30 mars och till 7 juli. Häckning?

Lövsångare

Kungsfågel

Mildare vintrar har gynnat arten. I nivå med 2020.

Brandkronad kungsfågel

Igen 1 sjungande fågel vid Knista hammar och närområde från 5 maj. Rapporterad 2017, 20 på 2000-talet.

Grå flugsnappare

Svartvit flugsnappare

Skägges

4 ex långtidsstannade vid Råstasjön 19 februari – 10 mars. Rapporter även från Ravalen, Olles torn och matningen 30-meters.

Stjertmes

Till synes stabil eller möjligen ökande population. Vanlig gäst i relativt stora flockar på vintermatningarna.

Entita

Sparsam häckning. Besöker ofta vintermatningar.

Tallita

Tofsmes

Svartmes

Blåmes

Talgoxe

Nötväcka

Trädkrypare

Möjligen vanligare. Ofta sedd vid vintermatningarna.

Törnskata

Stabil häckningsart på såväl norra som södra Järvafältet.

Varfågel

Numer årlig vinterart på såväl norra som södra Järvafältet.

Sommargylling

Ett ex rapporterades från 30-meters den 14 juni. Tidigare rapporter från 2000-talet 00, 03, 05, 08, 11, 12, 14, 15 och 19

Nötskrika

Skata

Nötkråka

1 ex rapporterad från Väsby gård 28 februari.

Kaja

Råka

2 ex rapporterades från Örs hästagar och Hästa gård 29 september och 13 oktober.

Gråkråka

Korp

Stare

Vinterobservationer av fåtaliga fåglar under hela januari på norra och södra.

Gråsparv

Pilfink

Bofink

Närmast årlig vintergäst på flera vintermatningar.

Bergfink

Sträck och mer och mer frekvent gäst på

matningarna på norra och södra. 20 ex vid Säby gård 31 december.

Grönfink

Rosenfink

1 ex rapporterad från Jägarkullen och Säby gård 27 och 28 maj.

Observationer under 2000-talet 00, 04, 08, 12, 16, 17, 18 och 20, Minskande

Steglits

Ökande.

Grönsiska

Mycket stora flockar under hösten av invasionskaraktär.

Hämpling

Häckning vid Järfälla kyrka och kanske också Hästa gård.

Vinterhämpling

Endast överflygande under 2021 förutom 1 rapport från Molnsättra 17 januari.

Gråsiska

Stadig vintergäst. 45 ex vid Viby 3 februari.

Tallbit

Glädjande nog blev det lite av en invasion även 2021. Bara två år sedan 2019 års invasion. Första rapporten 26 oktober och som mest 50 ex från "rönnbärgsgatan" uppe i Akalla 25 december.

Mindre korsnäbb

Betydligt fler rapporter under året. Möjligen liten invasion?

Större korsnäbb

Sex rapporterade fynd under året. En rejäl uppgång sedan 2020 då endast en rapport kom in. Samtliga från skogsområdet i norr. Rapporterad under hela 2000-talet men väldigt varierande. Totalt knappt 200 rapporter under åren.

Domherre

Stenknäck

Många rapporter från hela området. I nivå med 2020.

Snösparv

Totalt 6 rapporter samtliga från norra delen. Som mest 6 förbiflygande vid 30-meters 23 oktober. Endast 1 vårobservation även den vid 30-meters. Minskande. Sannolikt pga. utbyggnaden av flygfältet.

Lappsparv

En fågel rastande 6 september vid Molnsättra gård 6 september. Även en på Hästa gård 14 september. Totalt 3 ex sträckande 14 september vid 30-meters. I stort sett årligen minskande. Totalt 400 rapporter under 2000-talet.

Videsparv

Ett ex rastade vid 30-meters den 14 september. Tidigare rapporterad under 2000-talet 00, 01, 02, 03, 04, 05, 07, 09, 10, 11 och 16.

Gulsparv

Sävspurv

Källor:

Artportalen (varifrån nästan alla rapporter är hämtade), samt kompletterande uppgifter från klubbens Facebooksida "Fågelskådare på Järva" och klubbens larm på BAND "JOK-larm".

Avvikelser från rapporten meddelas till Ulf Svahn för rättelser i kommande nummer av JOK-Bladet. ☒

Vi bygger holkar tills

Söndagen 20 mars hade JOK tillsammans med familjerna en gemensam familjeaktivitet, holkbygge ner i skolan. Intresset var enormt i det vackra vårvädret och byggde holkar tillsammans. Det bjöds på Korvgrillning och fik efteråt. Vi hade köpt in många löpmeter med bilder på fåglar beroende på vilken fågel som barnen fick sedan välja hålstorlek på holket om deras favoritfåglar och hur många hål de ville ha. De flesta barn valde att tillverka egenhändigt tillverkade holk och fågelbilder. Det var en riktigt uppskattas aktivitet.

sammans i Görväln!

Hasse Karlsson

Bosse Hallman

med Naturskyddsföreningens Järfällakrets
re vid Görvälns slott, raststugan/ hönshuset.
dret, familjer med barn i alla åldrar kom
llsammans med oss.
ka vilket var mycket uppskattat.
rädor som kapades upp i olika storlekar
n sedan var tänkt att flytta in,
å sin holk och vi kunde berätta lite
ur de skulle sätta upp holken
jälvkostnadspris köpa ut sin
de andra sätter vi ut i reservaten.
ivitet för både stora och små. ☒

Text & foto:
Ingrid Stenman

Årsmöte och bildvisningar tisdagskvällar, startpunkten för fågelvandringar och fika därefter i Naturkaféet på söndagar är kända företeelser för medlemmar i JOK. Men vad händer på dagtid när Naturskolan i Sollentuna möter ungdomar och lärare trots att det inte finns en enda elev inskriven vid den här Naturskolan heller, eller...?

Naturskolan genomför specifika temadagar för skolklasser alla årstider utan extra kostnad för grundskolor i Sollentuna. Naturskolans hus ligger vid Väsby Gård på norra Järvafältet och startade med den första utedagen för klasser i september år 1984. Byggnaden är en gammal militär matsal renoverad för att möjliggöra konkret inläring av skolämnen i verkligheten.

Skolorna erbjuds ålders- och årstidsanpassade utomhusdagar för klasser. Naturskolan i Sollentuna möter varje år drygt fyratusen

Naturskolan i Sollentuna vid Väsby Gård

Text och foton: GUNNAR HALLBERG, lärare vid Naturskolan i Sollentuna

av Sollentunas tiotusen grundskoleelever och vidareutbildar ca 300 lärare. Vi samordnar lärarfortbildningar och laborationsmateriel för de ca 100 sollentunaklasser som arbetar med det nationella konceptet Naturvetenskap och Teknik för Alla, NTA. Stockholms universitet använder lokalerna och närområdet för lärarstudenternas metodikstudier i ekologi och utomhuspedagogik.

Begreppet naturskola

avser hela verksamheten med ungdomar, barn och vuxna både ute och inne alla årstider och alla väder, på platser som är lämpade för respektive temadag. Kursplanerna för geografi, biologi samt idrott och hälsa förutsätter att eleverna ges möjlighet till fältstudier och friluftsliv för att kunna nå ämnesmålen. Eller för att spetsa till det hela: elever som bara pluggar inomhus kan aldrig nå godkända betyg i grundskolans biologi, geografi eller idrott över huvud taget.

Var är ungdomarna?

Vid utomhusdagar besöker eleverna något av Sollentunas fyra naturreservat eller andra naturområden. Därför kan naturskolans hus verka oanvänt även när undervisningen pågår för fullt med två eller tre skolklasser fördelade mellan slutningen bakom huset, olika delar av skogar eller längs ett vattendrag. Förhoppningsvis utom syn- och hörhåll för dig när du färdas förbi, men ändå med tillräckligt oväsen för att förvarna istället för att överrumpla djur.

Fågelskådning på jobbet?

Nej, tillsammans med elever blir det fokus på gruppen och på dagens planerade aktiviteter. På land missar åtminstone jag nästan alla örnar högt upp i skyn. Tranor, korpar, ormvråkar och mesar är lättare att låta eleverna upptäcka, liksom matresterna efter duvhökens fågelsupe på en upphöjning eller

liggande trädstam. I början av våren erbjuds åldersanpassade teman "fåglar". Vid dagar med vinterekologi kan ungdomarna efter förmiddagen med spår och spårtecken ute i vinterkylan fortsätta att mysa utan

att frysa, nu med kikare i rumsvärmen innanför fönstren och fågelmaten med besökande gäster direkt utanför.

Naturskolans fröautomater är placerade nära skyddande buskage till småfåglarnas fromma och direkt bakom Naturskolan för att elever skall kunna glädjas i sin upptäckt av vinterfåglarnas beteenden. Vi avstår från allergener vid Naturskolan. Den fågel som vill ha jordnötter får flyga ned till nästa matning i trädgården nedanför.

Svårigheter

Det är svårt att som lärare berätta lagom litet och alltför lätt att med automatik direkt berätta artnamn. Det gäller att styra eller visa och utmana för att eleverna skall kunna upptäcka, notera och dra rimliga slutsatser. Istället för att peka och säga "knölsvanhane adult hävdar revir" ställa intresseväckande frågor som: Vad ser du att fågeln gör? Vilka färger och former finns på näbben? Vad hör du? Vad påminner det dig om? Därefter blir det dags för eleverna att ställa rimlig hypotes och dra slutsatser. Möjligen kan jag som lärare behöva leda förslagen åt rätt håll. Annars riskerar många brunbjörnar, vargar och grodor observeras under träden vintertid av entusiastiska yngre barn från kullen bakom Naturskolan.

Några verkliga Frequent Asked Questions

- Hur skriver jag in mitt barn vid Naturskolan? Svar: Naturskolan har inga egna elever. Fråga istället några vanliga skolor om de samarbetar med sin kommuns naturskola.
- Måste mitt barn bada isvak för att få godkänt betyg i Idrott och hälsa? Svar: nej. Idrottslärarna förbereder ungdomarna på kursplanens obligatoriska teoretiska moment. Naturskolan handleder det praktiska frivilliga: ett nybörjardopp från relativt säker is på sjön Ravalen.

- Det finns väl inga ormar här...? Svar: Jo, de ligger i solen där borta för att få upp sin kroppstemperatur. Var försiktiga när vi går förbi, så att du inte råkar göra illa ormarna.
- Bläää, vad det luktar...! (från gödselhögen på cementplattan) Svar: Om du gillar mjölk eller hamburgare får du stå ut med gödseldoft.
- Bor du här? Och vad jobbar du egentligen med? Svar: Nej, jag bor hemma i ett vanligt hus och jobbar här med undervisning av vuxna, ungdomar och äldre barn. Jag är lärare i naturvetenskapliga ämnen och geografi kompletterad med ett extra universitetsår i Outdoor Environmental Teaching and Learning.

Några elevcitat:

Under en dag med temat Fotosyntesen: " - Inte visste jag att träd är så viktiga. " (elev, klass 7)
Vid reflektionsstunden i slutet av en dag med temat Livsstil för en hållbar utveckling: " Nu vet jag hur jag också kan påverka." (elev, klass 9)

Personliga funderingar

Som lärare utomhus ser jag en mycket stor friluftslivsmässig segregation mellan de barn, ungdomar, lärare och fritidsledare som från tidig ålder lärt sig att uppskatta och utvecklat en vana att vara ute på fritiden tillsammans med sina egna släktingar, jämfört med dem som aldrig är utomhus. Trots att Sollentuna har fantastiska naturområden på nära håll möter jag varje vecka barn och ungdomar som förutom på idrottslektionerna annars aldrig är ute.
Grundskolorna och naturskolorna fyller här

en oerhört viktig uppgift att stimulera till nya eller fördjupade utomhusvanor och positiva naturupplevelser. JOK:s satsning mot barn är helt rätt, att börja starkt och självklart att öka och bredda tillsammans med dem som aldrig skådat tidigare.
Men varför säljer butikerna så många fullkomligt usla vantar, skor, vinterkängor och oanvändbara dunjackor för barn? Dåligt, dyrt men snyggt är inte det bästa erbjudandet för den vårdnadshavare som ständigt behöver uppdatera den växande generationens garderob.

Närliggande Naturskolor

finns i Solna kommun vid Överjärva gård nära Ulriksdal, i Stockholm Stad vid Eggeby Gård på södra Järvafältet, i Upplands Väsby kommun vid Skeppartorp och vid Gunnes Gård samt i Sigtuna kommun vid Näsudden och vid Flottvik. Stockholms stad åker dessutom med två mobila naturskolor till stockholmsskolornas hemmaområden. Järfälla kommun har utrett förutsättningar att starta en naturskola, men efter ungefär fem år inte hunnit prioritera någon start ännu.

I Sverige finns ca 50 naturskolor, på Åland och i Finland 10 och på Island en mobil naturskola. Danska skolor använder universitetsutbildade naturguider och Norge har leierskolor med speciellt certifierade lärare. ☒

Mer att läsa

om Naturskolan i Sollentuna: <https://naturskolan.edu.sollentuna.se>
om samarbetsorganisationen Naturskoleföreningen: <https://naturskola.se>

Program

Fågelvandring med Bengt Sundberg:

Söndag den 24 april, kl: 09:00 vid Naturskolan i Väsby gård, Sollentuna.

Ingen föranmälan behövs. Nybörjarvänligt.

Sträckskådning vid 30-meters:

Söndag den 10 april, kl: 08:00 vid 30-meterskärret. Exkursjonsledare: Ulf Svahn. Nybörjarvänligt. Ingen föranmälan behövs. Klubben kommer att ta emot nya medlemmar, dela ut gratistidningar, sälja klister och tygmärken med klubbloggan.

Kaffe serveras utan kostnad, och vi bjussar även på en kaka också!

Kvällsvandringar kring Säbysjön:

Tisdagar 10 maj, 17 maj, 24 maj samt 31 maj, kl: 18:00 vid nedersta parkeringen vid Säby gård, Järfälla. Exkursjonsledare: Johan Wallin och Ulf Svahn. Nybörjarvänligt. Ingen föranmälan behövs.

Långsam vandring längs Säbysjöns strandskogar från Säby till fågeltornet och tillbaka, då vi lyssnar till fågelkören i buskar och träd. Tag med eget fika.

Fågeltornskampen 2022

Efter två års uppehåll, återstartas den famösa fågeltornskampen. Tävlingen startar klockan 05:00 lördagen den 7:e maj och avslutas klockan 13:00. Lagen består av 3-8 medlemmar men givetvis kan fler hjälpa till att hitta fåglar. Regelverket säger att minst två måste höra eller se arten för att den ska få räknas.

Fågeltornskampen går i korthet ut på att under den lördagen som infaller mellan 3 och 9 maj bemanna svenska fågeltorn med lag som ska räkna alla fågelarter som hörs och ses. Evenemanget utformas som en tävling mellan de svenska fågeltornen och en landskamp med Finland och Danmark.

Plats: Olles torn vid södra Säbysjön.

Lagledare: Johan Wallin.

Nivå: Medel-avancerad.

Fågelskådningens dag

genomförs den helg under våren då lördagen infaller mellan den 3 och 9 maj. Under Fågelskådningens dag arrangerar BirdLife Sveriges regionalföreningar och lokala fågelklubbar publika aktiviteter.

Datum: söndag 8 maj, kl: 08:00 - 13:00

Plats: 30-meterskärret i Järfälla, samt eventuellt också vid Väsby sjöängs gömsle.

Ledare: Ulf Svahn & Rikard Dahlén
Nybörjarvänligt. Klubben bjuder på fika med kaka, samt försäljning av tyg- och klistermärken. Utdelning av tidningar. Ingen föranmälan behövs. ☒

I samarbete med STUDIEFRÄMJANDET.

Eggeby Gård ligger i Igelbäckens kulturresevat i nordvästra Stockholm i den södra delen av Järvafältet mellan bostadsområdena Rinkeby, Tensta, Kista, Husby och Akalla. Där startades vår naturskola för lite mer än 20 år sedan. Eggeby Gårds naturskola har sedan dess tagit emot runt 7.000 elever per år och har genom åren haft över 150 000 elever på besök!

Just nu arbetar två naturskolepedagoger på naturskolan, Anna Rådström som är biolog och Emma Wallin som är utbildad lärare. Naturskolan erbjuder undervisning kring över 25 olika teman där de flesta handlar om naturvetenskap, men vi har även många program där vi använder utomhuspedagogik kopplat till andra ämnen som historia, matematik eller universum. Ofta sker undervisningen både inne på vår naturskola och utomhus i närområdet.

Eggeby Gårds Naturskola startades från början av stadsdelsförvaltningen Spånga-Tensta och tog då bara emot elever från den stadsdelens skolor som kom på kostnadsfria besök. Idag ligger naturskolan under Medioteket som är en del av Utbildningsförvaltningen och tar emot elever från alla Stockholms kommunala grundskolor, men de flesta eleverna kommer från närområdet och har besökt flera av våra olika teman.

Flera av våra besökande skolor har även förberedelseklasser och grundskoleelever, vilka också kommer på besök till oss. Utöver elevbesök tar vi även emot lärarstudenter och håller i utbildningar för personal från skolor i hela Stockholms kommun. Eftersom vi har ett så stort programutbud och en så stor variation på våra besökande grupper, både i ålder och kunskapsmässigt, har vi telefonkontakt med klasserna när de bokar in sig. Detta för att anpassa besöket, både vad gäller tid och innehåll, efter varje grupp och efter den medföljande lärarens önskemål. Något som tar lite extra tid, men som brukar ge ett väldigt bra resultat och nöjda besökare.

Då vi ligger i ett område med en väldigt stor andel nysvenska elever har vi mycket inriktning på språk i alla våra teman. Detta är självklart extra viktigt när vi tar emot nyanlända elever från förberedel-

seklasserna, men det är något som genom-syrar besöken hos alla våra klasser. På grund av detta har vi mycket "rekvisita" i undervisningen, med bland annat uppstoppade djur, utklädningskläder, leksaksdjur och andra föremål. Utomhuspedagogik, med mycket praktiska övningar och lekar för att visualisera och befästa kunskapen, passar dessutom väldigt bra även för språksvaga elever. För att stärka elevernas inlärning försöker vi arbeta med flera olika sinnen och vi använder oss ofta av konst eller musik som komplement till undervisningen.

Eggeby Gård är en gammal bondgård som ligger i norra delen av Stockholms kommun. Gården har gamla anor och det finns spår både från bronsåldern och framför allt från järnåldern i direkt anslutning till gården. Området har sedan dess använts som jordbruksmark av gårdarna runt omkring. Under början av 1900-talet begränsades jordbruket

1234 059 358
= vårt nya swishnummer
(bidrag eller medlemsavgift - blixtnabbt)
(fast Björne, kassören, uppskattar om du lägger till 2:- för att täcka avgiften...)

Eggeby Gårds Naturskola

– en naturskola i en tätort
av ANNA RÅDSTRÖM

och istället användes området som ett militärt övningsområde fram till 70-talet. Tack vara detta har naturen i området runt gården förblivit i det närmaste orörd och fältet har varken blivit utdikad eller bebyggt. Från gården ser man idag däremot flera av de miljonprogramsområden som började växa upp i början på 70-talet. Naturen och resterna av jordbrukslandskapet på Järvafältet finns kvar som en smal remsa mellan bebyggelsen och fortsätter sedan både norr- och söderut in i andra kommuner. I dagsläget är åtminstone delar av Järvafältet skyddat från bebyggelse i alla kommunerna, antingen som natur- eller kulturreservat. I närheten av Naturskolan finns både ängs- och hagmarker, torrbackar, blandskog, hållmarkstallskog och en bäck. Så trots att den ligger omgiven av urbana områden har vi bra förutsättningar för olika fältstudier. Området har ett rikt djurliv för att ligga så nära bebyg-

gelse, med bland annat ganska mycket fåglar och många olika däggdjur.

Vid ett besök om fåglar börjar vi med att titta på våra olika uppstoppade fåglar inomhus för att lära oss några arter och för att titta på vad som skiljer olika fåglar åt. Därefter får eleverna göra olika praktiska övningar för att t ex se hur olika typer av näbbar påverkar fåglarnas födoval och därmed deras möjlighet att stanna i Sverige på vintern. Ibland hinner eleverna måla av de uppstoppade fåglarna för att studera dem närmare. Besöken avslutas med att eleverna får låna kikare och försöka bestämma de fåglar de ser.

Att arbeta på Eggeby gårds Naturskola är otroligt stimulerande och kul. Den stora variationen i besökens innehåll och mellan de olika besöksgrupperna gör att ingen dag är den andra lik. Vi hoppas vi får möjlighet

att ta emot ännu fler elever i framtiden och framför allt att eleverna som varit här blivit ännu mer intresserade av att vara ute i naturen.

Du kan läsa mer om naturskolan vid Eggeby Gård under hyresgäster på hemsidan för Järva Folkets Park på Eggeby Gård: www.eggeby.se. Där kan man bli ladda ned våra akvarellerade fågelbilder av Mats Aldelman som har sin ateljé på gården. Vi finns även på Instagram som [eggebygards_naturskola](https://www.instagram.com/eggebygards_naturskola). ☒

Hör gärna av dig om du har frågor om verksamheten: eggeby.naturskola@edu.stockholm.se

OBS: I JOK-Bladet nummer 3:2020 återfinns en historisk artikel om Eggeby gård och dess historia, av Jocke Arfvidsson, om runstenen, och förläggningen av soldater och officerare. Där framgår även att Eggeby varit prästgård åt kyrkoherden i Spånga kyrka för länge sedan. ☒

Nu är det hundra medlemmar som har glömt att betala medlemsavgiften igen!

Om du känner dig osäker på om du betalt den lilla hundringen, eller inte, så slå en pling till Ulf Svahn, eller helst messa honom... Så meddelar han dig om dina onda aningar är sanna eller bara ren och skär inbillning!

Sparvuggla

av JOJJE LINTRUP

Första gången jag överraskade mig själv genom att lyckas visa fram en sparvuggla, stannade den kvar i ett par timmar och övervakade mig.

Varje gång han tröttnade på att vissla efter mig, visslade jag tillbaka några gånger och fick honom att hålla på en halvtimme till... Det hela utspelade sig längs Stopåns dalgång i Orsa Finnmark på 80-talet, då jag och kompisen Bengt Oldhammer gjorde våra första inventeringar av det avverkningshotade gammelskogsområdet. Man hade börjat med att fälla träden i en gata längs ån för att anlägga en ny skogsbilväg, och vi hade åkt skidor hela vägen upp till gatans slut och gjort upp en kaffeeld i skymningen. Området blev sedermera (tack vare våra ansträngningar) skyddat som naturreservat, och tillsammans med övriga naturreservat däromkring utgör det numera ett av de största skyddade vildmarksområdena i Svealand.

Sparvugglan, vår minsta ugglan, är annars ganska vanlig i de mellansvenska skogarna. Under de ljusa vår- och försommarnätterna, när den har en skara ungar att försörja, syns ofta den lilla runda profilen högst upp på en "julgransgran" eller en torraka ute på något gammalt hygge längs skogsbilvägen. Och härmar man dess visslingar, kommer den inte sällan flygande i mjuka bågar och skäller ut en efter noter.

Min erfarenhet är att den trivs bäst i gammal granskog, helst längs surdrag i skogen där lövträd dominerar. Det kan röra sig om en strand, en överväxt myr med gråal och björk, eller rent av ett klibbalträsk. Granskogen är alltså alltid grunden, men då skiljer den sig från pärlugglan som föredrar täta gamla granskogar... Den kan dock även påträffas i tallmo och hållmarkstallskog om träden är tillräckligt gamla. Virkesåkrar, planteringar och öppna gårdar gillar den definitivt inte.

Boet byggs helst i ett hackspettshål, gärna i en gran eller asp, mer sällan i tall, och få gånger i björk. Och cirka 15% av häckningarna sker i holkar¹. Holkar används också gärna till förvaringsplatser för överskottet av dess byten, och kallas därför för skafferiholkar. Fortsätter bytestillgången att vara bra ett sådant år, förvandlas holken till en massgrav av mumifierade smådjur. Kanske inte så trevligt att rensa när det sker.

Annars är sparvugglans bohål sällsynt rent efter en häckning. Den är nämligen den enda ugglan som städar holken under häckningen och tar bort träck och spybollar alltefter det att ungarna producerar nytt sådant. Ungarnas avföring är nämligen fast, till skillnad mot de vuxnas¹. Detta beteende kan utnyttjas av den som vill ta reda på om ett hackspettshål är bebott av sparvuggla eller inte, då spybollarna och resten av skräpet

ofta hamnar på marken precis nedanför bohålet.

Häckningen startas ungefär samtidigt med småfåglarnas häckning, så att när ungarna kläcks så är bytestillgången som allra störst. Till skillnad mot andra ugglor och rovfåglar, börjar honan inte ruva äggen förrän hela äggkullen är lagd, så att ungarna kläcks samtidigt^{1,2}. De byten de flyger hem med består av lika många smådäggdjur (sorkar, möss och näbbmöss) som av fåglar. Insekter och reptiler utgör en mindre del av fångsten.¹

Då sparvugglan är mest dagaktiv, jagar den helst innan det blir mörkt. Tiderna då den levererar mat vid bohålet kulminerar ett par timmar omkring soluppgången och ett par timmar omkring solnedgången. Som vanligt bland rovfåglar, stannar honan hos ungarna medan de är små, och börjar inte delta i mathållningen förrän de är stora nog att hålla värmen själva².

De i genomsnitt 5-6 äggen ruvas i 29 dagar, och sedan stannar ungarna i boet ungefär lika lång tid. När de väl flugit ut ur bohålet, stannar de runt boträdet en tid där de kan samlas och värma varandra om det blir kyligt. Någon gång kring midsommar är häckningen över och ungarna blir självständiga. Få fåglar i granskogen gör småfåglarna så upprörda som sparvugglan. Finns det sparvuggla i ett område, reagerar småfåglarna direkt om man härmar den lilla ugglan. På några minuter kan man ha tjuotals med aggressiva mesar, korsnäbbar, siskor och hackspettar i träden omkring sig. Själva ugglan kan bli fullkomligt nedbajsad om den blir upptäckt. Inte så konstigt då den är en skicklig fågelfångare när den väl kommer igång. Det är alltså ingen slump att man ofta påträffar sparvugglan i närheten av fågelmatningar på vintern.

För inte så länge sedan kallade man sparvugglan för "tjäderklockan". Det var jägarna, som när de skulle ut och lägga sig i försåt för de spelande tjädertupporna, använde sig av ugglan som en signal för att det var dags att ge sig ut till spelplatsen. På andra ställen kallades den lilla ugglan för "årpinnen", eftersom dess vissling lät som en osmord rorkult – ofta i form av ett par stavar nedkörda i relingen⁷.

Sparvugglans utbredning i Sverige sträcker sig från sydligaste Småland upp till södra Norrland, och mer sparsamt ända upp till Tornedalen. Den är talrikast från de stora sjöarna och upp till Dalarna, Hälsingland och Medelpad, samt i ett stråk öster om Vättern, från Hjälmaran och ner till Blekinge. Arten saknas helt på Öland och Gotland, samt större delen av Skåne. Arten har länge haft en stabil population i Sverige, med mellan 20- och 30 000 par (källorna är oense), men enligt de senaste beräkningar-

na, minskar populationen^{5,6,8}.

Vår europeiska sparvuggla är den enda av sitt släkte i tempererade Eurasien. Utbredningen sträcker sig längs med taigaskogarna från Norge och fram till Sakhalin. Några reliktpopulationer återstår av den preglaciala utbredningen i Europa, främst i refugier i barrskogs- och bergsområden där den kunnat hålla sig kvar tack vare ett nära nog subarktiskt mikroklimat^{3,4}.

Släktet (*Glaucidium*) består av ett trettioal arter spridda över alla kontinenter utom Australien och Antarktis. Släktskapet mellan och inom arterna är dock komplicerat och väntas förändras framöver^{3,4}. Dock kan sägas (som med pärlugglan), att då ett tjugotal arter lever i den västra hemisfären, medan resten fördelar sig mellan Europa, Asien och Afrika, kan man förmoda att släktet har sitt ursprung i Nya Världen. Där f.ö. den andra arten av sparvuggla som lever i tempererat klimat lever, nämligen magellansparvugglan (*G. nana*) i sydbokskogarna i sydligaste Chile och Argentina. Det kan tilläggas att hökugglan är nära släkt med sparvugglorna. ☒

Referenser:

1. Heino Mikkola: *Owls of Europe, Pygmy Owl* (s. 113-125), Calton 1983
2. Cramp & al.: *The Birds of the Western Palearctic, Vol.IV* (s.505-513), Oxford 1985
3. del Hoyo & Collar: *Illustrated Checklist of the Birds of the World, Vol.1*, Barcelona 2014
4. Norman Arlott & al.: *Collins Birds of the World*, Baydon, Wiltshire 2021
5. Ottosson & al.: *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*, SOF, Halmstad 2012
6. Keller & al.: *European Breeding Bird Atlas 2*, EBCC, Barcelona 2020
7. Ivar Hortling: *Svenska Fågelnamn*, Stockholm-Helsingfors 1944
8. BirdLife Sverige/SOF: *Sveriges Fåglar 2020*. (<https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2021/01/Sveriges-faglar-2020-LD.pdf>)

Teckning: *Håkan Delin, Djursholm*

Hur är det då med sparvugglan på Järvafältet kan man fråga sig. Om man börjar med att titta på antalet rapporterade observationer på artportalen finns det totalt 147 unika observationer av totalt 217 rapporter. Av dessa finns 137 på Norra Järvafältet och 10 på södra. Inte helt oväntat givet biotoperna. På södra är det skogvaktarkärret som sticker ut med 3 observationer. De andra är enstaka observationer. På norra är det framför allt området kring Fäboda gård, matningen och skogspartiet där omkring. Andra områden som är något mer frekventa är Väsby gård med sjöängen och fornborgsberget med omnejd men enstaka eller flera observationer är gjorda på andra områden. Inte heller detta kan anses oväntat givet de biotoper som finns på respektive ställe. Sättet på vilket man har upptäckt ugglan domineras av att man hör den vissla. Rena synobservationer har också gjorts av rastande fåglar. Inte helt sällan omnämns att man har härmat sparvugglan som då ganska villigt har kommit fram för att undersöka. Om man tittar på utvecklingen över tid kan man konstatera att sparvugglan är rapporterad i stort sett årligen under 2000-talet med undantag för 2020 och 2016. Tittar man lite

Foto: Ulf Svahn

Sparvugglan på Järvafältet

djupare på de rapporteringar som har gjorts finns det inga noteringar om ungfåglar eller dunungar. Det finns en enda notering under rubriken "Teman" för perioden och det är en "bo, ägg/ungar" från juni 2000. Rapportören skriver om en konstaterad häckning mellan Väsby gård och Fäboda. Detta är naturligtvis inte den enda häckningen under perioden vilket inte minst bevisas av att sparvugglan är i princip årlig under perioden. De allra flesta noteringarna under perioden, 74 stycken, handlar om rubriken "spel/sång" det vill säga visslande sparvugglehanar som hävdar revir. Dessa visslingar är geografiskt väldigt starkt kopplade till området kring "Brända berget" och området kring Fäbodamatningen. Det är också där den enda hittills verifierade häckningen har ägt rum. Detta var 2011 då två sparvuggleungar kom på vingarna. Det är rimligt att tro att det sker häckning där med regelbundenhet. De visslingar som hörs från andra områden är mer sporadiska även om den del visslingar runt Hansta och Djupanområdet möjligen har någon regelbundenhet. Om man går utanför Järvafältet och går norrut finns det endast 3 rapporter under perioden 2000 – 2022. En rapport av visslande sparvuggla är från Törndal i närheten

av Edsjön från 2001 och två rapporter från området runt Oxundasjön varav den ena från 2000 och den andra från 2016. Går man västerut och tittar på hela området från Kallhäll i norr till Lövsta i söder i området mellan bebyggelsen och Mälaren finns det sammanlagt 10 rapporterade observationer. Samtliga utom två ligger inom Gåseborg och Görvälns naturreservat. Rapporterna är från 2010 till 2014 med en rapport från 2021. Två observationer är rapporterade från Hässelbyområdet, men om man går längre söderut och in i Grimstaskogen finns inga rapporterade observationer under 2000-talet. Ännu längre västerut på Färingsö och Lovön finns ett 50-tal rapporter med det stora flertalet kring Koviken på Lovön. Dessa ligger ganska väl spridda över 2000-talet fram till 2014. Därefter är det ett hopp fram till 2020 och då i norr vid Eldgarnsö och Kungsberga. Vilka slutsatser kan man dra av detta? Området runt Gåseborg och Görvälns naturreservat har en högre närvaro av fågelskådare även om den sannolikt inte når upp till den täthet som finns kring den norra delen av Järvafältet. Det är inte omöjligt att det har häckat sparvuggla där

kring mitten av 2010-talet men det borde ha rapporterats fler gånger för att man ska kunna tro att det finns ett permanent revir där. Norr om Rotebroleden är antalet rapportörer sannolikt färre och det blir därmed svårare att dra några långtgående slutsatser av underlaget men området borde kunna hysa revir. Från Färingsöområdet kan man nog räkna med att det är ett av fågelskådare ganska väl frekventerat område. Sammantaget är sannolikheten för permanenta revir störst på Järvafältet med tyngdpunkten på ett område i skogen mellan Vibyparkeringen vid Fäboda i öster och Kallhällparkeringen i väster och i norr fram till Rotebroleden. ☒

ULF SVAHN

Källor: Samtliga underlag hämtat från Artportalen.

Det görs fortlöpande insatser för att hjälpa sparvugglan på norra Järvafältet med holkuppsättningar. Självt har red. satt upp sex holkar fördelade i kluster så att ugglorna kan använda någon holk till skafferier. Därutöver har minst två vidtalade personer uppsatta holkar på flera ställen. Ugglorna har dock god tillgång till naturhål efter både större hackspett och gröngöling.

Lite tips om hur man bygger en holk till sparvugglor:

Då sparvugglor är extremt nogräknade med hur deras bohål ska vara beskaffad, bör man inte slarva med konstruktion och placering av holken. Boholken ska vara 50-70 cm hög, vilket ger ett djup på minst 40-60 cm. Diametern inne i holken bör inte underskrida 15 X 15 cm. Ingångshål 4,5 - 6 cm. Om man inte kan göra holken av en ihålig kubbe, så bör framsidan göras med hjälp av en bak, dvs en kantbräda

med barken kvar. Ju tätare holk ju bättre. Tjockleken på holken är avgörande, och ingångshålet bör vara minst 5 cm tjock. I botten bör man lägga ett 5 - 10 cm tjockt lager med kuttersspån. Holken bör sättas upp i tät gammal granskog, gärna i närheten av ett surdrag, cirka 3-5 meter upp i ett träd, där man kan vara säker på att den inte störs av förbipasserande människor. En skafferiholk i närheten gör holken mer attraktiv. (Källa: L.Bolund: Fågelholkar, 2010)

Setts sen sist...

Nytt år med nya arter. De första månaderna på året har vi per den 11 mars 81 arter. Det är en bra början men det finns mycket gott kvar att hämta hem under året. Förra året hade vi 87 arter vid samma period. Arter som saknas är till exempel beckasiner. Förra året hade både dvärg- och enkelbeckasin rapporterats vid samma tidpunkt liksom bläsgås.

Några arter som det finns anledning att lyfta fram kommer här nedan.

Vattenrall

Efter lite blandad närvaro de sista åren är nu vattenrallen tillbaka på allvar i Råstasjön. Upp till 3 individer har setts samtidigt och fototillfällen har varit i legio. Ett lika kul som intressant inslag i vinterskådningen då vattenrallen normalt sett är ganska så skygg.

Snattherand

En 2k hane snattherand har varit stationär i Råstasjön under hela vintern. Under 2021 fanns också snattherand i Råstasjön, men från 7 januari var de borta fram till 1 mars då två individer dök upp igen. Det är inte helt oväntat i Råstasjön som är stället att söka på för tidiga änder.

Kricka

En kricka visade sig som hastigast den 1 januari i Råstasjön. Därefter har den inte rapporterats. Även 2021 fanns det en kricka som möjligen övervintrade i dammsystemet kring vattenparken vid Järfälla kyrka.

Ringduva

Enstaka ringduvor dröjer sig numer kvar under vintern och 2022 är inget undantag. Enstaka exemplar har setts under hela januari och februari.

Skogsduva

Första skogsduvan rapporterades 7 februari och därefter har det gjorts några observationer till från norra delen. Jämfört med 2021 är det tidigt då de första rapporterna är från 24 februari. Även där kan man miss-tänka det milda vädret jämfört med 2021.

Fjällvråk

Fjällvråken brukar ses från och till under vintrarna och har ibland haft Järvafältet som en del av sitt övervintringsområde. Första rapporten är från nyårsdagen och sedan har den rapporterats sporadiskt. Ett hopp mellan 8 januari och 9 februari indikerar ett större område även om det kan vara olika individer. Observationerna är ofta ifrån norra delen av gamla flygfältet.

Varfågel

Liksom fjällvråken närmast förväntar man sig att en eller flera varfåglar ska upptäckas på vinterkvarter på Järvafältet. Årets fågel, om det nu är en, har varit rörlig och omväxlande setts vid Bögs gård och på 30-meterskäret.

Sidensvans

Den vackra sidensvansen brukar förgylla vår vinter och även denna vinter har det varit stora flockar av sidensvans. Det var ett bra rönnbärsår vilket brukar resultera i stora flockar av sidensvans och även tallbit då den

Foto: Anna Lubutova

går till. Stora flockar sidensvans med 120 stycken från Hallonbergen den 5 januari.

Tallbit

När tallbitarna går till brukar de synas på många ställen och även de är intresserade av rönnbären. Det blir alltid lite slaskigt där de håller till då de är intresserade av fröna och släpper själva fruktköttet till marken. Som vanligt har området kring Akalla industriområde varit en magnet med 16 stycken som mest den 2 januari.

Sånglärka

Sånglärkan brukar komma i februari och den första rapporterades från 30 meters den 16 februari. Hela 8 individer rapporterades från den 25 februari. Även det från 30 meters. Även detta är tidigare än föregående år då februari var kall. 22 februari var datumet då den efterlängtdade sångfågeln dök upp 2021.

Trädlärka

Även trädlärka följer mönstret om att vara tidigare än normalt om än inte så många dagar. Årets första överflygande trädlärka rapporterades den 27 februari att jämföras med den 3 mars

Tofsvipa

Tofsvipan och sånglärkan brukar följas åt och vara väldigt tidiga. Det är mer än ett år man nervöst har gått och tittat på tofsviporna i snöloppet och undrar hur det ska sluta. I år kom den första rapporten redan den 13 februari jämfört med den 25 förra året.

Trana

Fösta rapporten om en förbiflygande trana är från den 18 februari. Det är nästan 1 månad tidigare än för 2021 då den första rapporterades den 12 mars.

Skäggdopping

Första skäggdoppingen sågs i Råstasjön redan den 13 mars och den 25 var antalet uppe i 25.

Brun kärrhök

Den första bruna kärrhöken observerades den 2 april. Två honfärgade fåglar sträckte över 30-meterskäret.

Fiskgjuse

Fiskgjusen är ett riktigt vårtecken och den första rapporterade kom även den in den 2 april. Ett litet mellanspel i ett av träden kring Säbysjön innan den drog vidare. Kan

man gissa på Översjön kanske!

Skogssnäppa

Skogssnäppan är en av de tidiga vadarna och den brukar dyka upp tidigt. Årets första observationer är från Säby strandäng där de två första noterades till den 25 mars.

Enkelbeckasin

Enkelbeckasinen kan ibland vara en övervintrare och kan stötas i diken där isen inte ligger. Så har det inte varit i år, men den första kunde ändå observeras den 16 mars vid 30-meters. Den 2 april sågs hela 39 stycken vid 30-meters.

Gransångare

Den första sångaren är ofta gransångaren. Svarthättan är ibland övervintrare och kan därmed dyka upp tidigare, men av flyttarna är det gransångaren som hör mars till. Den första observationen var även i år i mars närmare bestämt den 29 mars och då vid Ravalens norra utlopp precis som förra året.

Ängsfiplärka

Ängsfiplärkan är alltid senare än sånglärkan och så är fallet även i år. Den första observationen gjordes vid 30-meterskäret den 19 mars.

Hämpling

Hämplingen är ingen vanlig fågel på Järvafältet men tidiga observationer kan göras. Den brukar häcka kring kyrkogården vid Järfälla Kyrka bland annat. Detta års första observationen var dock från den 13 mars vid 30-meterskäret.

Större korsnäbb

Större korsnäbb är ingen vanlig fågel men det dyker ändå upp observationer varje år. Det är inte många observationer på ett år men de tidiga häckningsvanorna kanske bidrar till att den lättare upptäcks. Den första observationen gjordes den 14 mars.

Skogssnäppa, foto Nils Eng

Järnsparv

Järnsparv kan ibland övervintra vid någon av våra matningar. Förra året övervintrade ett ex i Råstasjöns vass vid vattenrallens tillhåll. I år har ingen sådan rapport kommit in, men den första rapporten kom in den 25 mars ifrån Fäboda.

Sammanställning: Ulf Svahn

Rapporter

Vårens ugglexkursioner

Ugglor är notoriskt svåra men efter ett antal svåra år hade vi några observationer föregående år och hade då hopp om ett bra år även 2022. Ansvariga Jorge Lintrup och Ulf Svahn gjorde en ordentlig rekognoseringsresa i slutet av februari för att hitta eventuellt nya områden. De tidigare väldigt bra ställen längs Knyppplanvägen och Gisslarvägen har inte levererat under senare år. Inte minst kan det misstänkas att stora skogsavverkningar har påverkat negativt. Förra årets fina lokal vid Börje sjö har åtminstone under viss tid varit avstängd via låsta vägbommar.

Den nya lokal som rekognoserades var pansarudden och skogen söder därom. Dessutom gjordes en genomgång av Knyppplan- och Gisslarvägarna. Området kring Pansarudden är ett fint "urskogsområde" med naturreservat. På ett av våra stopp fick vi dessutom syn på ett bestånd av den ovanliga laven lunglav utöver stora antal av andra lavar exempelvis flera olika skägglavar. Området lovade mycket men inga ugglor hördes och inga rapporter kom heller in under perioden. Det finns säkert ugglor där, men det gäller att hitta dem också.

De tidigare så fina Knyppplan- och Gisslarvägarna har dessvärre fått omfattande avverkningar vilket gör att förutsättningarna där har försämrats avsevärt. Under perioden rapporterades sparvuggla från Knyppplanvägen och slaguggla vid ett ställe från Gisslarvägen.

Även om Börje sjö är stängt är området från Linnékorset och vidare norrut öppet och där kom det in rapporter om framför allt pärluggla och även sparvuggla. Någon enstaka rapport om slaguggla dök också upp. Intresset för exkursioner i JOK: s regi har ökat kraftigt och antalet som anmälde sig uppgick till hela 24 stycken. Det är nytt rekord och roligt. Det sätt som vi nu väljer att genomföra ugglexkursionerna på är att välja ett par tillfällen under en tidsperiod då förutsättningarna är som bäst istället för att bestämma en dag och hoppas på det bästa. Det kräver ett bra mått av flexibilitet men ger förhoppningsvis bättre resultat. Hittills i skrivande stund har två exkursioner genomförts den 18 februari och den 4 mars. Möjligen kan det bli någon till men det är osäkert. Totalt sett har 20 personer varit med vilket är ett rekordresultat även det. Vid det första tillfället kunde vi höra sparv- och pärluggla. En enskild sparvuggla och

hela 3 olika individer av pärluggla. Det innebär att pärlugglans sannolika häckning i området 2021 följs upp med åtminstone ropande pärluggla även under 2022. Någon slaguggla hördes inte och under perioden var det få rapporter om ropande slaguggla från hela Uppland. Uggleåren böljar fram och tillbaka så det är svårt att dra någon slutsats av detta men väl värt att hålla ögonen på. Vid detta tillfällen hördes lodjur skälla ganska nära där vi var under en längre tid. Vi fick även se spår. Lodjur har sedan setts i närheten vid en senare tidpunkt av andra personer så att det finns lodjur i området är odiskutabelt. Det andra tillfället 4 mars gav även det

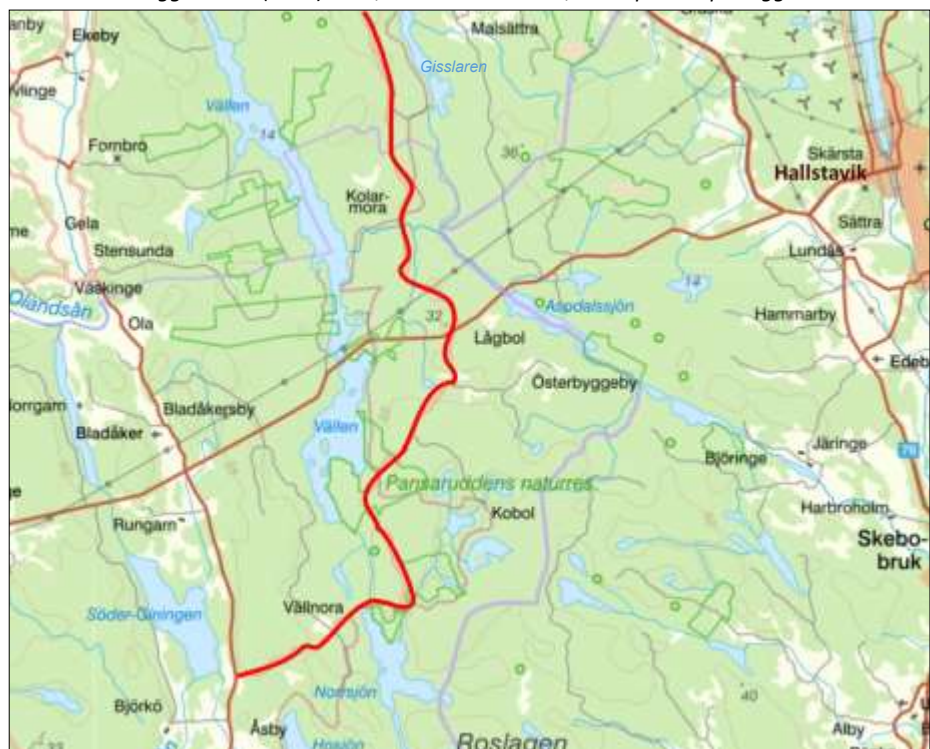
såväl sparv- som pärluggla. En sparvuggla visade på ganska nära håll och två pärlugglor ropade varav den ena på mycket nära håll. Ett riktigt njutobs i den stilla och kalla natten.

Med två års erfarenhet av den här typen av upplägg tycker vi nog att den bevisat sin möjlighet och vi kommer säkert att köra vidare på den här bogen även för kommande säsonger. ☑ (US)

Fotot till vänster på pärlugglan i bohålet är taget i närheten av Linnékorset 2021 kort efter det att Jojje och Ulf hittade den häckande fågeln. Foto: Johnny Eriksson

Linnékorsets ugglerunda (ovan) i rött, bäst hittills i vinter, med sparv- o pärlugglor och lo.

En av de ovan nämnda rekognoserade rundorna i rött, vid Pansarudden.

Posttidning B

JOK-Bladet
Båtsman Nähls Gränd 4
163 47 Spånga

Vattenrall

Peter Ström, Östermalm: Idag den 19 januari 2022, riktigt gråmulet väder. Åkte till Råstasjön. Äntligen dök vattenrallen upp i buskaget. Omöjligt med stativ, istället blev det fri hand med följande värden: ISO 25600, 1/500 s och f/2,8.